

РИНОК ЖИТЛОВОГО БУДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Проведено аналіз статистичних даних і низки показників щодо стану ринку житлового будівництва в Україні. Досліджено динаміку зміни обсягу будівельних робіт, індексу будівельної продукції, капітальних інвестицій у житлове будівництво. Визначено основні проблеми функціонування будівельних підприємств на сучасному етапі розвитку ринку. Виявлено основні тенденції, що впливають і впливатимуть у найближчому майбутньому на розвиток галузі. Здійснено порівняльний аналіз змін у динаміці цін на житлову нерухомість у різних регіонах країни та охарактеризовано діяльність будівельних підприємств у посткризовий період.

Ключові слова: житлове будівництво, будівельні роботи, капітальні інвестиції, індекс будівельної продукції, індекс цін.

Sadovyak M. S. HOUSING MARKET IN UKRAINE: MODERN TRENDS OF ITS DEVELOPMENT

This article analyzes the statistics and a number of indicators on the state of the housing market in Ukraine. During the analysis of the housing market and while identifying trends that affect its current development were distinguished indicators that characterize the state of housing in Ukraine. These are index for production of construction, the volume of residential buildings construction, capital investment in residential building, etc. and indicators that help to assess the dynamics of price changes in the housing and characterize the rate of growth or decline in demand for residential property.

Keywords: housing, construction works, capital investment, index for production of construction, the price index.

Постановка проблеми. Вітчизняний ринок житлового будівництва за період незалежності нашої держави розвивався під впливом приватизації, в умовах формування абсолютно нової законодавчої бази регулювання відносин власності тощо. Водночас трансформаційні процеси в економіці, перехід від планового господарювання до вільних ринкових відносин теж неоднозначно вплинули на становлення цього ринку. Піки зростання цін і пропозиції житла, що стимулювались зростанням економіки, досить стрімко чергувались із падіннями на ринку, та навіть формуванням «цінової бульбашки» на початку 2008 року. Зокрема, після знецінення 2008 року гривні майже у два рази на ринку нерухомості відбулось певне «завмирання», аж до моменту, коли ціни за квадратний метр впали на 45–50%. Значна частка будівельних компаній пішла з ринку через призупинення кредитування, зниження попиту на житло тощо.

Протягом наступних кількох років ситуація дещо поліпшилась, проте так і не досягла рівня 2007–2008 років. Тож з огляду на низку політичних та економічних умов сьогодення український ринок житлового будівництва, імовірно, стоїть на порозі нового етапу свого розвитку. Його дослідження, оцінка динаміки зростання чи падіння показників, визначення чинників впливу та аналіз проблем є надзвичайно актуальними, адже світовій фінансовій кризі 2008–2009 років передувала обвал саме ринку житлової нерухомості, а тому стан цього ринку є індикатором появи можливих загроз для подальшого розвитку економіки в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам ринку житлового будівництва присвячені дослідження вітчизняних науковців: О. М. Пшик-Ковальської, Л. Ю. Сай, А. Ю. Перетяцько, Ю. С. Ста-

ніславчука, Л. Ю. Гальчинського, Д. О. Фаріон, А. І. Рибак, О. П. Тищенко [1–6] та інших учених, котрі у своїх працях вивчають економічні, соціальні, правові аспекти становлення і розвитку ринку, аналізують закордонний досвід удосконалення житлового господарства та в цілому формують наукове підґрунтя подальшому реформуванню будівельної галузі. Водночас сектор житлового будівництва України розвивається досить інтенсивно, а його стан чинить вагомий вплив на економіку країни, тож моніторинг і аналіз поточних змін у цій сфері, зокрема в посткризовий період, є як ніколи актуальним.

Метою статті є дослідження динаміки, оцінка сучасного стану і виявлення основних тенденцій розвитку ринку житлового будівництва в Україні.

Основні результати дослідження. При здійсненні аналізу ринку житлового будівництва і визначенні тенденцій, що впливатимуть на його подальший розвиток, на нашу думку, слід виокремити показники, що характеризують стан будівництва житла в Україні (індекс будівельної продукції, обсяг будівництва житлових будівель, здійснення капітальних інвестицій у житлову нерухомість тощо), і показники, що допомагають оцінити динаміку змін цін у сфері житлового будівництва та характеризують темпи зростання чи падіння попиту на житлову нерухомість.

На *рис. 1* представлений аналіз обсягів будівельних робіт, виконаних будівельними підприємствами України в період з 2010 до 2016 рр. При розрахунку цього показника включається вартість (у фактичних цінах, без ПДВ) зазначених робіт, що виконуються під час нового будівництва, ремонту, розширення, реконструкції будівель та інженерних споруд, реставрації та технічного переоснащення підприємств.

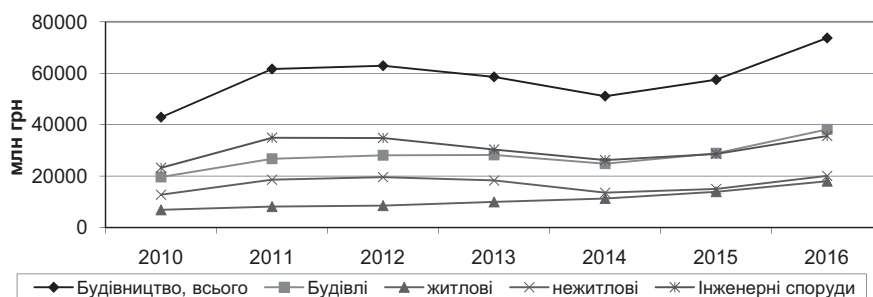

Рис. 1. Обсяги виконаних будівельних робіт протягом 2010–2016 років (у цілому і за видами будівельної продукції), млн грн

Примітка. Складено автором на основі даних звітів Державної служби статистики України

Наведені дані свідчать, що починаючи з 2010 року будівельна галузь поступово відновлюється після кризи 2008–2009 років. Причому основне зростання відбувається за рахунок виконання більшого обсягу інженерних робіт і будівництва нежитлових будівель у 2011–2012 роках. Логічним поясненням поживлення ринку в той проміжок часу є підготовка України до проведення Євро–2012, а відтак і пришвидшене будівництво стадіонів, аеропортів та інших комерційних споруд протягом 2011–2012 років і, відповідно, після закінчення чемпіонату падіння показників у 2013–2014 роках.

Характерно, що протягом усього того періоду сектор житлового будівництва практично не припиняє позитивної динаміки росту, і навіть незважаючи на політичні і соціальні потрясіння, що мали місце у країні у 2013–2014 роках, продовжує поступово зростати. З другого боку, це можна пояснити тим, що у 2013 та 2014 роках відбулась різка девальвація гривні, тож обсяги будівельних робіт зросли лише умовно, бо в доларовому еквіваленті вони суттєво скоротились. З іншого боку, беззаперечним є факт, що тільки у сфері житлового будівництва не відбулось за згаданий період падіння питомої ваги будівництва, а, навпаки, помірне зростання. Зокрема, частка житлового будівництва в загальному обсязі виконаних будівельних робіт поступово зростає – з 13,1% у 2011 році до 24,4% у 2016 році.

Індекс будівельної продукції – це ще один із показників, який ми аналізуємо в цьому дослідженні. Його розрахунок досить складний. Індекс формується в ці-

лому за видом діяльності «будівництво» (секція «F») як сума середньозважених з індексів будівництва будівель і споруд, розрахованих як відношення кількості відпрацьованих людино-годин у звітному місяці до середньомісячного значення кількості відпрацьованих людино-годин у базисному році. За вагу обрано питому вагу складових будівельної продукції щодо кожного виду будівельної продукції. Індекс коригується на коефіцієнт продуктивності праці і на календарну поправку [7]. Цей індекс був запроваджений 2013 року, він розраховується за міжнародними стандартами. Фактично він характеризує внесок будівельних підприємств у створення валового внутрішнього продукту, а його відхилення від 100% у бік зростання чи падіння демонструє динаміку розвитку галузі в порівнянні з попереднім роком.

Представлений на рис. 2 індекс будівельної продукції також демонструє поживлення будівельної галузі у сфері житлового будівництва протягом 2013 та 2014 років, коли будівельна галузь у цілому мала негативну динаміку зростання. Незначне падіння індексу 2015 року компенсується його суттєвим зростанням 2016-го. Аналіз індексу будівельної продукції за регіонами протягом 2012–2016 років [8] засвідчив, що найбільше за останній рік цей індекс зріс у Вінницькій (143,2%), Житомирській (139%) та Одеській (133,8%) областях. У цілому більшість областей протягом 2015–2016 років демонструють зростання цього показника, і лише в Рівненській області індекс за останній рік упав – 83%.

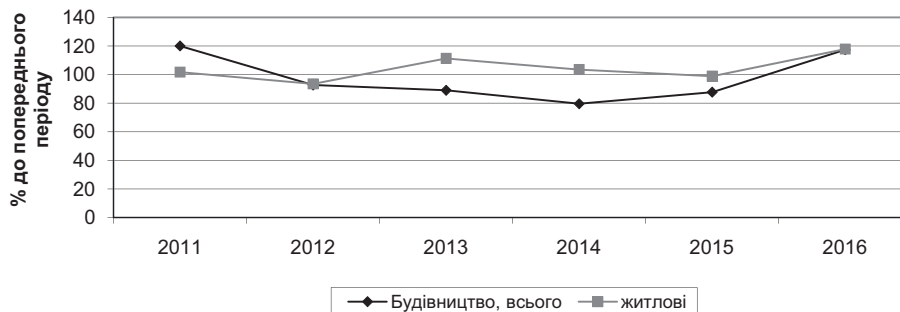

Рис. 2. Індеси будівельної продукції в цілому в будівництві та окремо в житловому будівництві протягом 2011–2016 років

Примітка. Складено автором на основі даних звітів Державної служби статистики України

За останні чотири роки чисельність будівельних компаній в Україні значно скоротилась. Більше того, основна частка компаній на ринку (понад 83% у 2015

році) – це не просто малі підприємства, а мікропідприємства, де задіяно не більше ніж 10 працівників, а річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує

ІНВЕСТИЦІЙНО-ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

суму, еквівалентну 2 мільйонам євро. Частка середніх підприємств із 4,1% у 2012 році скоротилась до 2,8% у 2015 році, а з 12-ти великих будівельних компаній на ринку 2015 року залишилось тільки п'ять [8].

Наведені цифри вказують на те, що ринок будівництва в Україні й надалі залишається досить роздробленим. Поступове скорочення кількості будівельних компаній свідчить, що не всі змогли пережити кризу 2008 року і незважаючи на певне поживлення житлового будівництва із середини 2013 року компанії продовжують йти з ринку. Негативною тенденцією, на нашу думку, є скорочення більш як удвічі чисельності

саме великих підприємств, яких в Україні і так було досить мало. Адже житлове будівництво характеризується значною капіталомісткістю і досить тривалими термінами окупності будівельних проектів, і власне лише великі підприємства які мають річний дохід понад 50 мільйонам євро, можуть залучати значні інвестиційні ресурси, інвестувати в розвиток будівництва власні кошти, модернізувати галузь тощо.

Ще однією негативною тенденцією є падіння майже всіх показників, представлених у *табл. 1*, що характеризують діяльність підприємств у будівельній сфері.

Таблиця 1

Показники діяльності підприємств галузі будівництва України за період 2007–2015 рр.

Показник	Рік								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Кількість населення, зайнятого у будівництві, тис. осіб	1 030,2	1 043,4	509,1	966,2	943,0	924,5	841,1	746,4	н/д
Кількість найманих працівників у будівництві, тис. осіб	679,2,3	653,2	509,1	446,5	408,3	411,1	371,7	286,1	244,5
Середньомісячна заробітна плата найманих працівників, грн (на кінець року)	1 486	1 832	1 511	1 754	2 251	2 491	2 702	2 860	3 552
Чистий прибуток (збиток) підприємств, усього, млн грн	1 629,0	-6 807,9	-3 458	-4 118	-3 845	-71,1	-5 126,6	-27 288	-27 450,7

Примітка. Складено автором на основі даних звітів Державної служби статистики України.

З 2009 року відбувається постійне скорочення кількості населення, зайнятого в будівництві, та кількості найманих працівників. Починаючи з 2008 року підприємства будівництва несуть збитки, причому їхні розміри суттєво зросли впродовж 2013–2015 рр. Тож, попри зростання обсягів будівництва житла в Україні, будівельна галузь у цілому перебуває на етапі переформатування, виходу з ринку неконкурентних підприємств тощо. Проте з огляду на сучасну соціальну та економічну ситуацію у країні варто враховувати і великий відсоток тінізації вітчизняної економіки, що може дещо спотворювати результати аналізу, адже будівельні компанії можуть приховувати свої прибутки,

наймати працівників і платити заробітну плату неофіційно.

Важливе місце у визначенні стану і тенденцій житлового будівництва в Україні займає аналіз динаміки цін та вартості спорудження житла в Україні. Одним із показників, який досить чітко визначає тенденції змін на ринку житлової нерухомості, є вартість 1 кв. м житла. З метою охарактеризувати зміни в часі рівня цін на житлову нерухомість, що є об'єктом купівлі-продажу, а відтак оцінити стан попиту і пропозиції на ринку житла, ми проаналізували середні ціни продажу 1 кв. м квартири в кількох містах України (*рис. 3*).

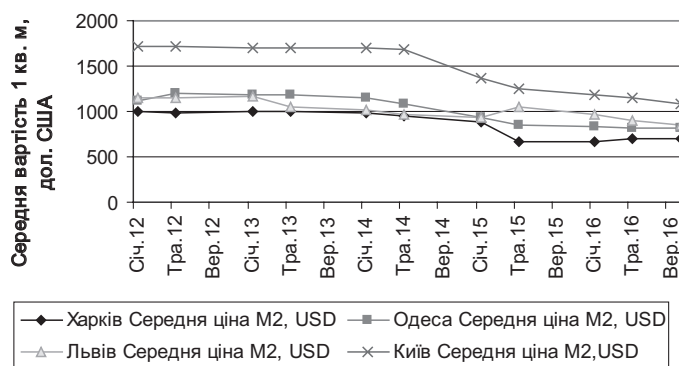

Рис. 3. Середня вартість 1 м² (дол. США) у містах України протягом 2012–2016 років

Примітка. Складено автором на основні даних сайту www.domik.ua [10]

Тож у доларах США ціни на ринку нерухомості в цілому почали падати на початку 2014 року. Найбільше падіння цін було зафіксовано в м. Києві, де протягом 2014 року середня ціна на 1 кв. м опустилась із 1 700 дол. США до 1 327 дол. США. Протягом того

ж періоду найменше коливання цін спостерігалось у м. Львові, де 1 кв. м 2014 року коштував 1 011 дол. США, а на початку 2015-го – 935 дол. США. Однак проведений нами аналіз доходів у розрахунку на одну особу в Київській, Львівській, Одеській і Харківській

областях протягом 2012–2015 років (на жаль, на сайті Державної служби статистики України не вдалося знайти дані щодо доходів громадян окремо в кожному з міст, які були обрані для аналізу) засвідчив зовсім протилежну тенденцію. У Львівській області протягом 2012–2015 років доходи громадян у розрахунку на одну особу були найнижчими з усіх чотирьох областей. Зокрема, 2015 року в Київській області наявний дохід на одну особу становив 33 072,2 грн, в Одеській – 31 567,6 грн, Харківській – 31 224,3 грн, а у Львівській – тільки 28 795,7 грн.

Інтерес викликає той факт, що найбільший стрибок у цінах серед чотирьох проаналізованих міст відбувся в м. Львові в середині 2015 року. Тоді коли в решті міст ціни на житло в дол. США поступово знижувались, у м. Львові протягом I кварталу 2015 року середня ціна 1 кв. м з 935 дол. США зросла до 1 056 дол. США. Логічно припустити, що таке суттєве зростання цін саме в м. Львові, а відповідно підвищений попит на житло в Західному регіоні країни обумовлені географічною віддаленістю міста від зони АТО та зрос-

танням інвестиційної привабливості міста за останні кілька років.

Тож на основі проведеної оцінки та аналізу цінних коливань на ринку житла можемо зробити висновок, що починаючи з 2014 року аналізувати показники, визначати тенденції та перспективи розвитку слід уже не для ринку в цілому, а для окремих його зон, які сформувались за два останні роки значною мірою під впливом нових політичних, соціальних та економічних умов. Яскравим прикладом є ситуація в місті Львові, де зростання цін на нерухомість абсолютно не обумовлена зростанням доходів громадян чи поліпшенням умов кредитування, а саме політичними реаліями країни і прагненнями інвесторів зберігати свої заощадження подалі від зони бойових дій.

Важливим для аналізу стану ринку житлового будівництва і цінних тенденцій на ринку є аналіз індексу цін на будівельно-монтажні роботи, який відображає зміни вартості фіксованого набору матеріальних ресурсів у поточному періоді порівняно з базисним (табл. 2).

Таблиця 2

Індекси цін на будівельно-монтажні роботи за типами будівель і споруд у 2007–2016 рр. [8]

(до попереднього року, у %)

Показник	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014 ¹	2015 ¹	2016 ¹
Усього	123,1	135,3	111,3	115,8	119,4	112,6	105,6	109,5	127,1	109,2
Будівлі	124,2	134,6	111,2	114,2	118,2	113,1	105,7	108,4	125,7	109,1
житлові	124,8	133,6	111,5	113,5	117,3	113,4	106,5	106,9	124,2	110,3
нежитлові	123,6	135,8	110,7	115,0	118,3	112,7	104,9	110,1	128,2	108,0
Інженерні споруди	121,2	135,9	111,7	118,3	122,0	112,0	105,6	111,9	129,7	109,2

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим, м. Севастополя і частини зони проведення антитерористичної операції.

Зміни індексу цін на будівельно-монтажні роботи, наведені в табл. 2, свідчать, що починаючи з 2009 року динаміка зростання цін на будівельні роботи значно уповільнилась, проте в жодному з представлених періодів не відбулось падіння цін на цей вид робіт. Цікаво також зазначити, що ціни зростали відносно пропорційно як на послуги з будівництва житлових, так і нежитлових будівель. Тож, незважаючи на погіршення певних показників галузі у 2012–2015 роках (зниження прибутковості та скорочення кількості будівельних підприємств, зменшення обсягів будівництва тощо), попит на будівельні послуги продовжує зростати.

Чи не найбільш узагальненим показником, що використовується для оцінки наявного потенціалу житлового господарства країни та фактичного рівня забезпеченості населення житлом, є показник загальної житлової площі в розрахунку на одну особу. Провідні позиції щодо забезпечення населення житловою площею серед європейських країн посідають Люксембург (66,3 м² на одну особу) і Данія (51,4 м²). В інших економічно високорозвинених країнах Європи значення цього показника перевищують 40 м² на одну особу або наближаються до цієї величини. З числа колишніх соціалістичних країн найвища середня забезпеченість житловою площею досягнута в Угорщині (31,2 м² на одну особу), а з числа пострадянських країн – в Естонії (29,7 м²). Україна в загальному рейтингу, зі значенням 23,8 м² на одну особу (2013 року), перебуває

на одному з останніх місць і відстає від першої десятки країн в 1,5–2,8 раза. При цьому слід зазначити, що позитивна динаміка приросту житлової площі в нашій країні останніми роками значною мірою відбувалася за рахунок скорочення чисельності населення. Крім того, давність наведених статистичних даних у більшості країн становить 5–10 років. Отже, це дає всі підстави для висновку, що реальне відставання України від розвинених країн є ще більшим. А за збереження тенденції зростання середнього рівня забезпеченості житлом (за 23 роки приріст загальної житлової площі на одну особу становив 6,0 м²) для наближення, скажімо, до рівня у 40 м² на одну особу нашої країні знадобиться як мінімум 60–65 років. Слід урахувати й те, що ці терміни можуть бути ще більшими, оскільки останніми роками у країні спостерігається уповільнення темпів приросту житлової площі в розрахунку на одну особу [6].

Таким чином, з одного боку, динаміка скорочення розміру житлової площі в розрахунку на одну особу в Україні є досить негативним явищем, однак, з другого боку, порівнюючи з європейськими показниками забезпеченості населення житлом, можна говорити, що за умов належної державної підтримки житлового будівництва і збільшення добробуту населення, ефективної взаємодії банків та будівельних компаній український ринок житлового будівництва має значний потенціал.

Висновки. Розвиток ринку житлового будівництва, на відміну від інших секторів будівництва, розвивається досить динамічно, без різких коливань і «стрибків». Поступове зростання частки житлового будівництва в загальному обсязі виконаних будівельних робіт (ЧЖБ) із 13,5% у 2012 році до 24,4% у 2016 році на фоні падіння обсягів будівництва інженерних споруд та комерційної нерухомості після Євро-2012 вказує на те, що цей ринок менш залежний від зовнішніх чинників впливу і в міру стабільно зростає.

Аналіз показників функціонування будівельних компаній в Україні засвідчив появу низки негативних тенденцій. Зокрема, на ринку відбувається загальне скорочення будівельних підприємств і, на жаль, не в бік їх укрупнення та концентрації будівельних потужностей. Окрім цього, оцінка ефективності роботи підприємств засвідчила, що з 2009 року відбувається поступове скорочення найманих працівників, задіяних у будівництві, а збитки підприємств зросли за останні два роки більш як у сім разів. Така ситуація в подальшому може досить негативно відобразитись на розвитку будівельної галузі в цілому, адже здатність будівельних підприємств упроваджувати нові технології будівництва, інноваційні підходи в управлінні компаніями тощо значно залежить від наяв-

ності прибутків і внутрішніх джерел фінансування. За відсутності такого поступу та в умовах наявного падіння платоспроможного попиту житлове будівництво може опинитися на порозі нової кризи.

Проведений у роботі аналіз засвідчив, що на ринку будівництва після кризи 2008–2009 років відбувається певне поживлення, насамперед за рахунок зростання обсягів житлового будівництва. Однак негативна тенденція зниження платоспроможного попиту з боку населення може завдати будівельній галузі значної шкоди. Для налагодження ситуації у сфері житлового будівництва перш за все слід здійснити низку заходів, що забезпечать або підвищення рівня доходів населення, або зниження вартості квадратного метра. На нашу думку, важлива роль у цьому процесі відводиться державі, котра через упровадження різних соціальних житлових програм, що фінансово підтримуватимуть громадян у придбанні житла, а, з другого боку, через забезпечення контролю за прозорістю схем фінансування житлового будівництва, формування привабливого інвестиційного клімату у країні, усунення бюрократичних перепон на різних етапах підготовки і будівництва житла активізує та зрівноважить подальший розвиток цього ринку в Україні.

Список використаних джерел

1. Пшик-Ковальська О. М. Аналіз тенденцій розвитку житлового будівництва в Україні: основні проблеми та перспективи [Електронний ресурс] / О. М. Пшик-Ковальська, Л. Ю. Сай // Ефективність державного управління : [зб. наук. пр.]. – 2012. – Вип. 30. – С. 431–437. – Режим доступу : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2012_30_55.pdf.
2. Фаріон Д. О. Фінансове забезпечення житлового будівництва в Україні / Д. О. Фаріон // Ефективна економіка : [Електронне наукове фахове видання]. – 2010. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php>.
3. Перетяцько А. Ю. Перспективи розвитку житлового будівництва в Україні / А. Ю. Перетяцько // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2014. – № 46. – С. 349–352.
4. Рибак А. І. Аналіз механізмів фінансування будівельних проектів в галузі житлового будівництва. Ринковий механізм фінансування / А. І. Рибак, І. Б. Азарова // Управління розвитком складних систем. – 2014. – № 18. – С. 88–97.
5. Станіславчук Ю. С. Факторний аналіз формування цін на ринку будівництва в Україні / Ю. С. Станіславчук, Л. Ю. Гальчинський // Бізнес Інформ. – 2013. – № 6. – С. 187–190.
6. Тищенко О. П. Європейський підхід до розвитку житлового господарства: орієнтири для України / О. П. Тищенко // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 3 (165). – С. 301–309.
7. Методичні пояснення Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] // Статистична інформація. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Олена Шуляк: «Одна гривна, вложена в строительство, приносит пять гривен» [Електронний ресурс]. – 2016. – 26 вересня. – Режим доступу : <http://www.idealists.media/index.php/video/elena-shulyak-odna-grivna-vlozhennaya-v-stroitelstvo-prinosit-pyat-griven>.
10. Статистика и динамика цен на недвижимость [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://domik.ua/nedvizhimost/dinamika-cen.html>.
11. Динамика изменения курса USD (доллар США) // Фінансовий портал Мінфіну [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://index.minfin.com.ua/chart>.

References

1. Pshyk-Koval'ska O., Saj L. (2012). Analiz tendencij rozvytku zhytloвого budivnytva v Ukraini: osnovni problemy ta perspektyvy [Analysis of tendencies in the housing development in Ukraine: basic problems and prospects]. *Efektivnist' derzhavnogo upravlinnya* [Efficiency of state management]: Vol. 30. (P. 431–437). Retrieved from : http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-in/irbisnbuv/cgiirbis64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/efdu_2012_30_55.pdf [in Ukrainian].

2. Farion D. O. (2010). Finansove zabezpechennya zhytlovogo budivnytstva v Ukraini [Financial provision of the housing building]. Electronic professional issue. Retrieved from : <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php> [in Ukrainian].
3. Peretyatko A. (2014). Perspektyvy rozvytku zhytlovogo budivnytstva v Ukraini [Prospects of the housing building in Ukraine]. The issue of the transport and industry economy [Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosty], 18, 349–352 [in Ukrainian].
4. Rybak A. I., Azarova I. B. (2014). Analiz mehanizmiv finansuvannya proektiv v haluzi zhytlovogo budivnytstva [Analysis of the mechanism of housing projects financing]. Upravlinnya rozvytkom skladnyh system [The management of the complex systems development], 18, 88–97 [in Ukrainian].
5. Stanislavchuk U. S., Galchyn'skyy L. U. (2013). Faktornyy analiz formuvannya cin na rynku budivnytstva v Ukraini [Factor analysis of price settlement on the building market of Ukraine]. Bussiness Inform, 6, 187–190 [in Ukrainian].
6. Tyshchenko O. P. (2015). Yevropeyskyy pidhid do rozvytku zhytlovogo gospodarstva: oriyentyry dlya Ukrainy [European approach to the housing industry development: benchmarks for Ukraine]. Aktualni problemy ekonomiky [Actual problems of economy], 3 (165), 301–309 [in Ukrainian].
7. Metodychni poasnennya Derzhavnoyi sluzhby statystyky. [Methodical explanations of the State Statistic Service of Ukraine]. Official portal of State Statistic Service of Ukraine. Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Ehe State Statistic Service of Ukraine. Official portal of State Statistic Service of Ukraine. Retrieved from : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Shulyak O. (2016, September 26). Odnа hryvna vlozhenaya v stoitel'stvo prinosit pyat' hryven' [One hryvna invested in building industry brings five hryvnas]. Retrieved from : <http://www.idealist.media/index.php/video/elena-shulyak-odna-grivna-vlozhennaya-v-stroitelstvo-prinosit-pyat-griven> [in Russian].
10. Statistika i dinamika cen na nedvizhymost' [Statistics and property prices]. Retrieved from : <http://domik.ua/nedvizhimost/dinamika-cen.html> [in Russian].
11. Dynamika izmeneniya kursа USD (Amerikanskiy dolar) Dynamics of changes in exchange rate USD (United States dollar). Official portal of Minfin. Retrieved from : <http://index.minfin.com.ua/chart> [in Russian].